C/2025/773

11.2.2025

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru

Přezkum Územní agendy 2030 – jak dosáhnout integrovanějšího přístupu s výraznějším zaměřením na občany a většího provázání s politikou soudržnosti

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(C/2025/773)

Zpravodaj: **Stefano PALMIERI**

Poradce	Marco CELI, pro zpravodaje
Rozhodnutí plenárního shromáždění	18. 1. 2024
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	6. 11. 2024
Přijato na plenárním zasedání	5. 12. 2024
Plenární zasedání č.	592
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	176/0/2

1. Závěry a doporučení

1.1 Přestože prostředky, které EU vynakládá, ani zdaleka nestačí k tomu, aby bylo možné čelit centralizačním tendencím jednotného trhu, vyzdvihuje EHSV strategickou funkci Územní agendy 2030 při podpoře územní soudržnosti a řešení hospodářských, sociálních a environmentálních problémů jednotlivých regionů.

1.2 EHSV se domnívá, že by Územní agenda 2030 měla podpořit pátou svobodu vnitřního trhu, která je v Lettově zprávě označena za „svobodu zůstat“ žít tam, kde se člověk rozhodl žít, aby byla zaručena plná hospodářská, sociální a územní soudržnost prostřednictvím poskytování veřejných služeb obecného zájmu, napojení na odpovídající dopravní sítě a podpory udržitelného životního prostředí a kvality života. V souladu s tím, co je popsáno v Draghiho zprávě, by rovněž měla zaručit všem územním celkům, že budou moci využívat příležitosti spojené s místním rozvojem, a to díky opatřením, která mohou zajistit a zvýšit jejich konkurenceschopnost (pobídkám k investování do inovací, vzdělávání a celoživotního učení, podnikání, environmentální udržitelnosti, digitálního rozvoje atd.).

1.3 EHSV zdůrazňuje, že Územní agenda 2030 je díky svému důrazu na spravedlivější a ekologičtější Evropu v souladu s dlouhodobými cíli EU a poskytuje pevný základ pro integrované územní plánování.

1.4 EHSV konstatuje, že navzdory opatřením přijatým v rámci EU za účelem testování a provádění Územní agendy 2030 nebyly dosud na místní a územní úrovni plně využity její přínosy pro podporu soudržnosti a spravedlivého rozvoje.

1.5 EHSV považuje za důležité posílit provázanost mezi Územní agendou 2030 a politikou soudržnosti. Územní agenda 2030 je strategický nástroj, který má podporovat územní celky při určování priorit, aby mohly čelit problémům, s nimiž se potýkají. Politika soudržnosti naopak zajišťuje uplatňování tohoto nástroje tím, že poskytuje finanční prostředky na cílené projekty, čímž přispívá ke snižování rozdílů a k podpoře udržitelného růstu v různých regionech EU.

1.6 EHSV považuje za nezbytné posílit informovanost a zapojení občanské společnosti do procesů plánování a provádění Územní agendy 2030 a upozorňuje na riziko provádění iniciativ a projektů, které nejsou plně v souladu s potřebami konečných adresátů politik a strategií EU – tj. občanů a sociálních a hospodářských partnerů.

1.7 EHSV upozorňuje na krize a systémové změny, jež jsou charakteristické pro EU, a na související nárůst narušení a rizik (sociálních, hospodářských, environmentálních atd.) a navrhuje výslovně upozornit na to, že v rámci Územní agendy 2030 musí být systematicky posuzována odolnost.

1.8 EHSV vítá rozvoj a testování Územní agendy 2030, které bude probíhat prostřednictvím pilotních akcí, ale upozorňuje na prostor pro značné zlepšení, pokud jde o uplatňování postupů integrovaného územního rozvoje (sociálního, hospodářského a environmentálního) v zájmu podpory provádění procesů územní soudržnosti založených na zásadách odpovědnosti a subsidiarity. V této souvislosti se domnívá, že by tyto pilotní projekty měly být prováděny alespoň v jednom regionu v každém členském státě, což se zatím neděje.

1.9 EHSV se s ohledem na vnitřní a vnější faktory domnívá, že soudržnost, udržitelnost a odolnost různých územních rozměrů EU nelze řešit odděleně běžnými nástroji. V souladu s pokyny sítě ESPON proto EHSV doporučuje začlenit Územní agendu 2030 do evropského semestru.

1.10 EHSV doporučuje zajistit co nejužší koordinaci mezi Územní agendou 2030 a politikou soudržnosti. Té lze dosáhnout pomocí funkčních partnerství mezi městskými a venkovskými oblastmi a prostřednictvím integrovaných projektů zaměřených na posilování udržitelnosti a odolnosti místních hospodářských, sociálních a environmentálních systémů (městských oblastí a jejich funkčních území a venkovských periferií).

1.11 EHSV poukazuje na nutnost posílit účast zástupců sociálních a hospodářských partnerů v rámci zásady partnerství v oblasti územního (místního a regionálního) rozvoje. Poukazuje na to, že vhodným příkladem vyváženého zastoupení jsou programy komunitně vedeného místního rozvoje ([1]), v nichž zástupci veřejné správy mohou tvořit maximálně 50 % členů partnerství.

1.12 EHSV zdůrazňuje, že je třeba rozvíjet postupy a iniciativy zaměřené na posílení souladu Územní agendy 2030 s potřebami a výzvami, kterým čelí EU, a na posílení součinnosti s Lipskou chartou a městskou agendou EU.

1.13 EHSV považuje za nezbytné zaměřit činnost Územní agendy 2030 na následující priority: boj proti změně klimatu; přizpůsobení se demografickým změnám; posílení integrovaného přístupu k vyváženému územnímu rozvoji; posílení občanského a participativního přístupu občanské společnosti.

1.14 EHSV zdůrazňuje, že je třeba investovat do posílení sociální infrastruktury, aby se zlepšil přístup ke službám zdravotní a sociální péče, zejména ve venkovských a okrajových oblastech ([2]). Zásadní význam má provádění iniciativ, které podporují integraci migrantů a pomáhají obcím s klesajícím počtem obyvatel prostřednictvím programů sociálního začleňování.

1.15 EHSV zdůrazňuje, že je důležité podporovat rozvoj stříbrné ekonomiky (*silver economy*) ([3]) vytvářením pracovních a vzdělávacích příležitostí pro mladé lidi a ženy, a podporovat digitalizaci a inovace v odvětvích, která odrážejí potřeby stárnoucí populace.

1.16 EHSV považuje za prioritu podporovat vyvážený a udržitelný územní rozvoj díky posílení spolupráce mezi všemi úrovněmi veřejné správy a integrované koordinaci regionální politiky, politiky v oblasti dopravy, zdravotní a dlouhodobé péče, životního prostředí, energetiky a zemědělství. Je nezbytné zajistit spravedlivé rozdělení zdrojů a příležitostí mezi všechny evropské regiony, zlepšit dopravní infrastrukturu a snížit digitální propast, aby byla zajištěna lepší konektivita.

([1]) Objasnění přístupu LEADER/CLLD | Evropská síť pro rozvoj venkova (ENRD).

([2]) Evropská komise / Evropská asociace dlouhodobých investorů, Report of the High-Level Task Force on Investing in Social Infrastructure in Europe, 2018, Boosting Investment in Social Infrastructure in Europe (Zvýšení investic do sociální infrastruktury v Evropě – Zpráva pracovní skupiny na vysoké úrovni pro investice do sociální infrastruktury v Evropě), Fransen, L., del Bufalo, G., Reviglio, E., diskusní dokument č. 74, leden 2018.

([3]) The EU Commission promotes the Silver Economy (Evropská komise podporuje stříbrnou ekonomiku) | Interreg Europe.

1.17 EHSV považuje za nezbytné zlepšit dovednosti vedoucích pracovníků a úředníků ve veřejné správě v oblasti Územní agendy 2030 prostřednictvím budování kapacit. Školení a rozšiřování kvalifikace jim umožní řešit komplexní územní problémy a zohledňovat priority agendy v místních politikách, což podpoří účinnější a udržitelnější správu věcí veřejných.

1.18 EHSV zdůrazňuje, že je třeba podporovat inkluzivnější a participativnější územní rozhodování, a to větším využíváním veřejných konzultací a participativních postupů, které umožní aktivní zapojení organizací občanské společnosti, sociálních partnerů, nadací a jiných dobročinných organizací a občanů. Je nezbytné zajistit místním komunitám potřebné nástroje a dovednosti, aby mohly ovlivňovat rozhodnutí, která se týkají jejich území, a prosazovat doplňkovost veřejných finančních prostředků EU s cílem posílit postavení komunit.

1.19 EHSV zdůrazňuje, že je nutné zajistit transparentnost rozhodování, zaručit přístup k příslušným údajům a informacím a jasně informovat občany o důvodech rozhodnutí. Pro spravedlivější společnost je klíčové, aby byly při územním rozhodování zohledňovány všechny sociální skupiny, včetně menšin a zranitelných skupin, mj. díky přijetí politik, které řeší nerovnosti a podporují sociální integraci.

1.20 EHSV podporuje spolupráci mezi veřejnou správou a zainteresovanými subjekty při provádění územních projektů a trvá na zapojení místních orgánů do strategického plánování a meziregionální spolupráce.

1.21 EHSV považuje za zásadní podporovat demokratičtější, inkluzivnější a odpovědnější správu, v níž se občané a organizace občanské společnosti aktivně podílejí na utváření budoucnosti svých území.

2. **Souvislosti a obecné připomínky**

2.1 Územní agenda 2030 ([4]) je mezivládní dokument, který byl vypracován za účelem podpory územní soudržnost v EU a který má být ku prospěchu všem evropským územním celkům a občanům. Přestože EU nevyčlenila na soudržnost dostatečné finanční prostředky k tomu, aby bylo možné čelit centralizačním tendencím jednotného trhu, byly Územní agenda 2030 a Fond soudržnosti zaměřeny i na řešení hospodářských, sociálních a environmentálních problémů. Ačkoli k uplatňování Územní agendy 2030 neexistují žádné přímé nástroje, vyzývá se v ní k začlenění územního rozměru do všech vládních politických opatření s cílem učinit Evropu spravedlivější a ekologičtější.

2.1.1 Prostředky, které EU vyčlenila na soudržnost, nestačily nikdy ani zdaleka k tomu, aby bylo možné čelit centralizačním tendencím jednotného trhu. Nicméně technická pomoc (v rozsahu, v jakém byla shledána nezbytnou) a Fond soudržnosti sehrály klíčovou úlohu při řešení hospodářských, sociálních a environmentálních problémů různých regionů.

2.1.2 Prostřednictvím Územní agendy 2030 se posilují nástroje, které mají zajistit perspektivy rozvoje a soudržnosti pro všechna evropská území a jejich obyvatele (spravedlivější Evropa) a podporu uplatňování postupů a strategií k ochraně životního prostředí a podporu rozvoje území a hospodářských systémů na základě postupů, které jsou v souladu s prioritami environmentální udržitelnosti a oběhového hospodářství (ekologičtější Evropa).

2.2 Řízení Územní agendy 2030 je založeno na víceúrovňové spolupráci mezi unijními, národními, regionálními a místními orgány. Mezi klíčové prvky patří koordinace územních politik ze strany Evropské komise a členských států, aktivní účast místních a regionálních orgánů s cílem reagovat na potřeby územních celků a mechanismy monitorování a hodnocení s cílem zajistit transparentnost a neustálé zlepšování.

2.2.1 V roce 2021 bylo zahájeno sedm pilotních akcí, jejichž cílem je přimět klíčové aktéry k jednání a ukázat, jak lze cíle Územní agendy 2030 konkrétně realizovat na místní a regionální úrovni. Cílem těchto akcí, financovaných z vnitrostátních fondů zapojených členských států, je vyzkoušet místní inovativní přístupy přizpůsobené lokálním specifikům.

([4]) https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/brochure/territorial_agenda_2030_summary_en.pdf.

2.3 Při provádění Územní agendy 2030 hraje zásadní roli občanská společnost, ale její zapojení stále ještě není dostatečně využíváno, jak dokládají obtíže, které vyvstávají při aktivním zapojování sociálních a hospodářských partnerů, zejména nejzranitelnějších skupin. K zajištění inkluzivní správy, která zohlední potřeby různých územních aktérů a zlepší kvalitu života v různých evropských regionech, je zásadní zvýšit účast občanské společnosti.

2.4 Územní agenda 2030 podporuje posílení územního rozměru všech politik na všech úrovních veřejné správy s ohledem na tyto priority:

— Územní soudržnost: podpora rovnováhy a udržitelného rozvoje různých územních celků EU prostřednictvím snižování hospodářských, sociálních a kulturních rozdílů mezi nimi.

— Partnerství a víceúrovňová správa: aktivní zapojení územních aktérů na všech úrovních rozhodování, podpora dialogu a spolupráce mezi různými územními orgány a podpora participativní a inkluzivní správy.

— Rozvoj a hospodářská konkurenceschopnost: podpora hospodářského rozvoje, inovací a konkurenceschopnosti evropských regionů a území prostřednictvím podpory podnikání, zaměstnanosti, digitalizace a přístupu k infrastruktuře.

— Environmentální a sociální udržitelnost: zajištění environmentální a sociální udržitelnosti evropských území prostřednictvím podpory přechodu na oběhové a nízkouhlíkové hospodářství, ochrany životního prostředí a přírodních zdrojů a harmonické koexistence lidských činností a životního prostředí.

2.5 Územní agenda 2030 je užitečným nástrojem, který má evropským územím pomoci řešit ty výzvy, které vzhledem k jejich složitosti a významu nemohou řešit individuálně běžnými nástroji, a sice:

— Územní soudržnost: zajištění toho, aby všechny regiony EU měly rovné příležitosti k hospodářskému a sociálnímu rozvoji.

— Udržitelný rozvoj: podpora udržitelného rozvoje, který zohledňuje potřeby životního prostředí a zaručuje zachování přírodních zdrojů, v souladu s cíli udržitelného rozvoje.

— Hospodářská konkurenceschopnost: podpora hospodářského růstu a inovací ve všech evropských regionech s cílem zajistit tvorbu pracovních míst a hospodářskou prosperitu.

— Územní správa: zlepšení správy na regionální a místní úrovni prostřednictvím zapojení všech zainteresovaných stran do koncipování územních politik.

— Koordinace politik: podpora větší soudržnosti a koordinace mezi evropskými a vnitrostátními politikami s cílem zajistit účinné využívání územních zdrojů a příležitostí.

— Sociální začlenění: zajištění toho, aby všichni lidé bez ohledu na území, na kterém žijí, měli přístup ke stejným příležitostem, pokud jde o hospodářskou, sociální a politickou účast.

2.6 Souvislosti mezi Územní agendou 2030, Lipskou chartou a Evropskou městskou agendou (viz „Přezkum Územní agendy 2030, Lipské charty a městské agendy EU“) ([5]) jsou patrné z jejich společných cílů, hlavních zásad a strategických přístupů. Ačkoli se tyto dokumenty zaměřují na různé oblasti a okolnosti rozvoje, vzájemně se prolínají a posilují, aby podpořily udržitelný a integrovaný územní a městský rozvoj v celé EU.

2.6.1 V souvislosti s propojením s Územní agendou 2030 je třeba vyzdvihnout priority stanovené v rámci Lublaňské dohody a souvisejícího víceletého pracovního programu na období 2022–2026, konkrétně: zlepšení právní úpravy, lepší financování a lepší znalosti (tři pilíře dohody, které budou muset být podle politického prohlášení koordinovány s dalšími evropskými a mezinárodními programy udržitelného městského rozvoje).

([5]) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Přezkum Územní agendy EU (Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 145).

2.7 Územní agenda 2030 je úzce propojena s různými strategiemi a politikami EU. Tyto vztahy se projevují společnými cíli, doplňkovostí akcí a součinností financování.

2.7.1 **Politika soudržnosti** ([6]) – Územní agenda 2030 se zaměřuje na snižování územních rozdílů a podporu vyváženého rozvoje, což jsou rovněž hlavní cíle politiky soudržnosti EU. Evropské strukturální a investiční fondy (fondy ESI), zejména Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR) a Evropský sociální fond (ESF), podporují projekty, které odrážejí priority agendy, jako je environmentální udržitelnost a sociální začlenění.

2.7.2 **Zelená dohoda pro Evropu** – Územní agenda 2030 přispívá k Zelené dohodě pro Evropu, strategii EU, jejímž cílem je stát se do roku 2050 prvním klimaticky neutrálním kontinentem. Územní iniciativy, které agenda propaguje, jako je udržitelný rozvoj měst a integrované řízení přírodních zdrojů, jsou v souladu s cíli Zelené dohody.

2.7.3 **Společná zemědělská politika** ([7]) – Územní agenda 2030 podporuje vyvážený územní rozvoj, který zahrnuje městské i venkovské oblasti, a zajišťuje územní soudržnost.

2.7.4 **Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030** ([8]) – Územní agenda 2030 přispívá k ochraně biologické rozmanitosti prostřednictvím podpory udržitelných způsobů využívání půdy a zachování přírodních stanovišť v souladu s cíli Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030.

2.7.5 **Akční plán pro oběhové hospodářství** ([9]) – Územní agenda 2030 podporuje přechod na oběhové hospodářství prosazováním udržitelného nakládání se zdroji a recyklace v souladu s akčním plánem EU pro oběhové hospodářství.

2.7.6 **Evropská digitální strategie** ([10]) – Územní agenda 2030 podporuje digitální začleňování a technologické inovace na daných územích a prosazuje cíle evropské digitální strategie v zájmu zlepšení konektivity a digitální gramotnosti.

2.8 V kontextu politiky soudržnosti a prováděcích nástrojů pro období 2021–2027 je zdůrazněna přímá vazba mezi Územní agendou 2030 a strategickým cílem 5 „Evropa bližší občanům“ ([11]). S ohledem na to se poukazuje na strategickou roli, kterou při realizaci Územní agendy 2030 hrají nástroje integrovaného plánování (integrované územní investice ([12])) a komunitně vedený místní rozvoj ([13]) a programy Evropské územní spolupráce (Interreg) ([14]).

2.8.1 Integrované územní investice a komunitně vedený místní rozvoj byly zavedeny v roce 2014 na základě zkušeností s iniciativou LEADER a posíleny pro období 2021-2027. Vyzdvihují význam integrovaných územních strategií pro soudržnost. Účelem těchto nástrojů je podpořit přístup zdola nahoru k územnímu rozvoji, zapojit místní a regionální orgány, usnadnit dialog mezi zainteresovanými stranami a posílit spolupráci mezi veřejným a soukromým sektorem a různými úrovněmi správy věcí veřejných.

2.8.2 Při podpoře Územní agendy 2030, tj. strategického rámce, jehož cílem je prosazovat vyvážený a udržitelný územní rozvoj v Evropě, hrají klíčovou roli programy Interreg. Podněcují společný rozvoj příhraničních oblastí (přeshraniční rozměr), podporují integraci dopravních sítí, ochranu životního prostředí a hospodaření s přírodními zdroji v širší perspektivě (nadnárodní rozměr) a umožňují sdílení znalostí a dovedností v zájmu homogennějšího územního rozvoje (meziregionální rozměr).

([6]) Úř. věst. L 231, 30.6.2021, s. 159.
([7]) https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/cap-introduction/.
([8]) COM(2020) 380 final.
([9]) COM(2020) 98 final.
([10]) COM(2020) 67 final.
([11]) Úř. věst. L 231, 30.6.2021, s. 159.
([12]) Inforegio – Integrované územní investice (europa.eu).
([13]) https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/guidelines/2014/guidance-on-community-led-local-development-in-european-structural-and-investment-funds.
([14]) Úř. věst. L 231, 30.6.2021, s. 94.

2.9 Územní agenda 2030 nemá svůj vlastní zvláštní rozpočet a provádí se s pomocí různých finančních nástrojů, které mají členské státy a regiony k dispozici a které lze rozdělit do dvou hlavních kategorií: programy s nepřímým řízením a programy s přímým řízením. Tyto programy podporují provádění Územní agendy 2030 ve všech územních celcích a s ohledem na hospodářské, environmentální a sociální cíle. Ukazuje se, že nejsou v dostatečné míře uplatňovány postupy, které umožňují tyto programy využívat komplementárním a synergickým způsobem.

2.9.1 Pokud jde o programy s nepřímým řízením na období 2021–2027, je třeba vyzdvihnout následující nástroje:

— Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR) ([15]),

— Evropský sociální fond (ESF) ([16]),

— Fond soudržnosti ([17]),

— Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EZFRV) ([18]),

— Evropský námořní a rybářský fond (ENRF) ([19]).

2.9.2 Pokud jde o programy s přímým řízením na období 2021–2027, je třeba vyzdvihnout následující programy:

— program Horizont Evropa ([20]),

— program LIFE ([21]),

— program Erasmus+ ([22]),

— Invest EU ([23]).

3. **Výsledky Územní agendy 2030**

3.1 Provádění Územní agendy 2030 přineslo výsledky na územní úrovni jak v rámci pilotních projektů zaměřených na ověření proveditelnosti opatření a měření jejich účinnosti, tak v souvislosti s procesy realizovanými veřejnými a soukromými subjekty na územích NUTS2 ([24]) a NUTS3 ([25]).

3.2 Pokud jde o pilotní projekty ([26]), výsledky ukazují, že k dosažení cílů Územní agendy 2030 je nutná víceúrovňová spolupráce a místně orientovaný přístup. Úspěšnou strategií řešení problémů týkajících se udržitelného rozvoje se ukázala být kombinace inovací, účasti a přizpůsobení se místním specifikům:

3.2.1 **Posílení víceúrovňové spolupráce**: pilotní akce podpořily úzkou spolupráci mezi místními, regionálními a vnitrostátními orgány. To vedlo k větší soudržnosti politik a strategií územního rozvoje.

([15]) Úř. věst. L 231, 30.6.2021, s. 60.
([16]) Úř. věst. L 231, 30.6.2021, s. 21.
([17]) Úř. věst. L 231, 30.6.2021, s. 60.
([18]) Úř. věst. L 435, 6.12.2021, s. 1.
([19]) Úř. věst. L 247, 13.7.2021, s. 1.
([20]) Úř. věst. L 170, 12.5.2021, s. 1.
([21]) Úř. věst. L 172, 17.5.2021, s. 53.
([22]) Úř. věst. L 189, 28.5.2021, s. 1.
([23]) Úř. věst. L 107, 26.3.2021, s. 30.
([24]) NUTS 2: základní regiony pro uplatňování regionálních politik.
([25]) NUTS 3: malé regiony pro zvláštní účely.
([26]) Územní agenda 2030 | Budoucnost pro všechna území.

3.2.2 **Inovativní a přizpůsobená řešení**: byla vyvinuta a realizována inovativní řešení přizpůsobená místním specifikům. Tato řešení se zaměřovala na specifické problémy různých regionů, čímž se zvýšila účinnost opatření.

3.2.3 **Účast a zapojení zainteresovaných stran**: prostřednictvím dialogů zaměřených na konsensus se mohla zapojit široká škála zainteresovaných stran, včetně občanů, podniků, nevládních organizací a akademických institucí. Díky tomu si přijatá řešení získala širokou podporu a souhlas komunit.

3.2.4 **Zlepšení kvality života**: pilotní akce vedly ke hmatatelnému zlepšení kvality života zapojených komunit. Došlo například k pokroku v oblasti udržitelnosti životního prostředí, infrastruktury, veřejných služeb a místního hospodářského rozvoje.

3.2.5 **Opakovatelné modely**: z pilotních projektů vzešly úspěšné modely, které lze napodobit v jiných regionech. Tyto modely jsou vodítkem pro provádění strategií územního rozvoje v různých souvislostech.

3.2.6 **Hospodářská prosperita a udržitelnost**: uskutečněné iniciativy podpořily udržitelným způsobem místní hospodářský růst, současně snížily dopad na životní prostředí a posílily místní zdroje. To přispělo k větší odolnosti a udržitelnosti ekonomik.

3.2.7 **Větší institucionální kapacity**: díky spolupráci a výměně znalostí se zlepšily kapacity místních a regionálních institucí, co se týče plánování a provádění účinných politik.

3.2.8 Přestože bylo ve fázi provádění Územní agendy 2030 identifikováno 52 inspirativních příkladů (projektů, iniciativ a nástrojů) využití územního přístupu při tvorbě a provádění politik soudržnosti, je rozložení pilotních akcí v Evropě ve skutečnosti zcela nevyvážené.

3.2.8.1 Německé spolkové a zemské orgány jsou zapojeny do pěti pilotních akcí. V Polsku jsou to tři a v Rakousku, Švýcarsku, Francii, Lucembursku, Portugalsku, Slovinsku a Norsku dvě. Belgické, české, španělské, chorvatské, irské, nizozemské, rumunské a švédské orgány se účastní pouze jedné pilotní akce ve fázi zahájení a provádění. Další členské státy se na pilotních akcích Územní agendy 2030 nepodílejí. Je poněkud zvláštní, že některé členské státy v oblasti Středomoří se pilotních akcí Územní agendy 2030 neúčastní (případ Itálie a Řecka) nebo se jich účastní jen v omezené míře (Španělsko). Totéž platí pro členské státy na východě.

3.3 Pokud jde o provádění opatření veřejnými nebo soukromými subjekty na územích NUTS2 a NUTS3, přinesla výsledky z hospodářského, environmentálního a sociálního hlediska, zejména díky provádění iniciativ podporovaných evropskými programy s nepřímým řízením:

3.3.1 **Zlepšení územní soudržnosti**: snižování sociálních a hospodářských rozdílů s cílem zvýšit územní soudržnost prostřednictvím cíleného přidělování prostředků z evropských strukturálních a investičních fondů (fondy ESI), z nichž se financovaly projekty infrastruktury, rozvoje měst a venkova a sociální a hospodářské iniciativy.

3.3.2 **Integrace územních politik**: podpora integrovaného přístupu k územnímu plánování prostřednictvím podpory spolupráce mezi různými politikami EU, jako je politika soudržnosti, společná zemědělská politika (SZP) a Zelená dohoda pro Evropu. To vedlo k větší synergii mezi cíli územního rozvoje a dalšími politikami EU.

3.3.3 **Budování místních a regionálních kapacit**: zlepšování technických a administrativních kapacit místních a regionálních orgánů, což usnadnilo navrhování a provádění komplexních a udržitelných projektů.

3.3.4 **Podpora udržitelného rozvoje**: posílení environmentální udržitelnosti, jako je obnova upadajících městských oblastí, energetická účinnost, udržitelná mobilita a integrované řízení přírodních zdrojů.

3.3.5 **Posílení územní spolupráce**: podpora přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráce prostřednictvím programů, jako je Interreg, které různým evropským regionům usnadnily výměnu osvědčených postupů a realizaci společných projektů.

3.3.6 **Zapojení zainteresovaných stran**: posílení účasti sociálních a hospodářských partnerů, včetně občanů, podniků, nevládních organizací a akademických institucí, na rozhodování a územním plánování. Tím se zvýšila transparentnost a přijetí územních politik.

4. Budoucnost Územní agendy 2030: další postup

4.1 Budoucnost Územní agendy 2030 je úzce spjata se změnami v rozvoji a soudržnosti evropských území. Při těchto procesech je třeba věnovat zvláštní pozornost demografickým změnám.

4.1.1 Pokud jde o demografické změny, bude třeba podpořit strategické iniciativy a opatření, které umožní všem evropským regionům přizpůsobit se udržitelným a inkluzivním způsobem důsledkům, jež se projeví v krátkodobém a střednědobém horizontu. Konkrétně je nutné:

— posílit sociální infrastrukturu: zlepšit přístup ke službám zdravotní a sociální péče, zejména ve venkovských a okrajových oblastech,

— podpořit sociální začleňování: iniciativy zaměřené na snazší integraci migrantů a podporu komunit s klesajícím počtem obyvatel,

— rozvíjet místní ekonomiky s ohledem na stříbrnou ekonomiku (*silver economy*): vytvářet pracovní a vzdělávací příležitosti pro mladé lidi a ženy, podporovat digitalizaci a inovace.

4.2 Územní agenda 2030 musí zlepšit svůj integrovaný přístup v zájmu podpory vyváženého a udržitelného územního rozvoje v EU, a to posílením uceleného pohledu vzhledem ke vzájemnému působení různých odvětvových politik a úrovní správy:

4.2.1 **Územní soudržnost**: podpora vyváženého rozložení zdrojů a příležitostí mezi různé evropské regiony a snižování územních rozdílů. Posílení opatření k zajištění toho, aby všechny regiony, včetně těch méně rozvinutých, měly přístup k příležitostem pro hospodářský a sociální rozvoj.

4.2.2 **Víceúrovňová správa**: podpora úzké spolupráce mezi místní, regionální, národní a evropskou úrovní veřejné správy s cílem zajistit soudržnost politik a intervencí.

4.2.3 **Integrace odvětvových politik**: zajištění koordinace a součinnosti politik v oblasti regionálního rozvoje, dopravy, životního prostředí, energetiky, zemědělství a dalších a podpora využívání nástrojů integrovaného územního rozvoje, jako jsou integrované územní investice a komunitně vedený místní rozvoj, které jsou schopny společně zhodnotit hospodářské, sociální a environmentální aspekty s ohledem na různé územní celky.

4.2.4 **Udržitelnost a odolnost**: prosazování postupů, které snižují dopad na životní prostředí a podporují dlouhodobou udržitelnost, a podpora opatření k posílení odolnosti regionů a území vůči změně klimatu zlepšením schopnosti obcí a infrastruktury přizpůsobit se.

4.2.5 **Územní konkurenceschopnost**: podpora inovací, výzkumu a vývoje s cílem zlepšit konkurenceschopnost evropských regionů pomocí rozvoje místních ekonomik prostřednictvím politik, které podporují podnikání, digitalizaci, přístup na globální trhy a přizpůsobení dovedností pracovníků.

4.2.6 **Dostupnost a konektivita**: zlepšení dopravní infrastruktury s cílem zajistit lepší propojení mezi regiony a se zbytkem světa a snížení digitální propasti, aby všechna území a místní komunity mohly využívat příležitosti, které nabízí digitální ekonomika, přičemž je třeba se zaměřit zejména na geograficky znevýhodněné oblasti.

4.2.7 **Kvalita života a dobré životní podmínky**: zajištění toho, aby všechny regiony měly k dispozici vysoce kvalitní základní veřejné služby, jako je zdravotnictví, vzdělávání a sociální služby, a podpora zdravého a bezpečného životního prostředí se zaměřením na kvalitu ovzduší, vody, půdy a zelených ploch.

4.2.8 **Monitorování a hodnocení**: používání specifických ukazatelů ke sledování pokroku územních politik a vyhodnocování dopadu opatření, a to nejen prostřednictvím kvantitativní analýzy, ale i definováním ukazatelů schopných měřit kvalitu prováděných opatření.

4.3 Zásadní význam pro vyvážený rozvoj v regionech EU má začlenění Územní agendy 2030 do evropského semestru. Tento přístup umožňuje sladit územní politiky a hospodářské strategie, zajistit koordinované řešení místních problémů a zvýšit povědomí o problematice soudržnosti. Pomáhá také snížit rozdíly mezi jednotlivými regiony, prosazovat růst podporující začlenění a maximalizovat dopad veřejných politik.

4.3.1 Strategická koordinace: EHSV se domnívá, že soudržnost, udržitelnost a odolnost různých územních rozměrů EU nelze řešit odděleně běžnými nástroji. V souladu s pokyny sítě ESPON proto EHSV doporučuje začlenit Územní agendu 2030 do evropského semestru.

4.4 Posílení občanského přístupu a větší zapojení občanské společnosti do Územní agendy 2030 jsou nevyhnutelnými předpoklady zajištění inkluzivnějšího, demokratičtějšího a udržitelnějšího územního rozvoje. Je nezbytné posílit mechanismy účasti, které umožňují organizacím občanské společnosti a občanům aktivní účast na rozhodovacích procesech, od plánování až po provádění a hodnocení územních politik.

4.4.1 **Účast sociálních a hospodářských partnerů**: podpora většího využívání nástrojů veřejných konzultací a participativních procesů, aby se na rozhodování mohli podílet i organizace občanské společnosti, nadace a jiné dobročinné organizace a občané.

4.4.2 **Posílení postavení komunit**: místním komunitám a sociálním skupinám musí být poskytnuty nástroje a dovednosti k aktivní účasti na rozhodování o jejich území a k ovlivňování tohoto rozhodování. Prioritou je rozšířit znalosti a dovednosti vedoucích pracovníků a úředníků orgánů místních samospráv v oblasti nástrojů a metodik, které jsou v rámci Územní agendy 2030 k dispozici, aby bylo možné jednak zvýšit zapojení a přístup k možnostem, které Územní agenda 2030 nabízí, a jednak zlepšit doplňkovost všech veřejných prostředků EU s cílem podpořit provádění.

4.4.3 **Transparentnost a přístup k informacím**: zajištění přístupu k relevantním údajům a informacím týkajícím se územního rozvoje a veřejných politik a zaručení transparentnosti rozhodovacích procesů a jasného sdělování důvodů rozhodnutí občanům.

4.4.4 **Sociální integrace a začleňování**: zajištění toho, aby všechny sociální skupiny, včetně menšin a zranitelných skupin, byly zastoupeny a měly možnost se vyjadřovat k rozhodování o územních otázkách. Dále je zásadní, aby politiky prosazovaly sociální začlenění a soudržnost a řešily nerovnosti a diskriminaci, a aby propagovaly a uplatňovaly horizontální přístup mezigenerační solidarity a spravedlnosti ([27]).

4.4.5 **Spolupráce mezi odvětvími**: podpora spolupráce mezi veřejnou správou, soukromými společnostmi a organizacemi občanské společnosti při provádění územních projektů. Místní orgány mají zásadní význam pro přeměnu cílů Územní agendy 2030 v konkrétní opatření, a to prostřednictvím strategického plánování, řízení zdrojů, meziregionální spolupráce a zapojení komunit.

4.4.6 **Monitorování a participativní hodnocení**: zajištění účasti zástupců občanské společnosti na procesech monitorování a hodnocení územních projektů a politik.

([27]) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru – Zajištění horizontálního přístupu EU k podpoře mezigenerační solidarity v Evropě (Úř. věst. C, C/2024/6869, 28.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6869/oj?locale=cs).

4.4.7 **Demokratická správa věcí veřejných**: podpora demokratičtější, inkluzivnější a odpovědnější správy věcí veřejných, v níž zástupci občanské společnosti a občané nejsou pouze adresáty politik, ale aktivně se podílejí na utváření budoucnosti svých území.

V Bruselu dne 5. prosince 2024.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE